

Apostagi Helytörténeti Füzetek 2. sz.

Babucsik Pál:

„Jeles évek, napok”

Helytörténeti évfordulónaptár

Az „APOSTAGI NAPLÓ” melléklete

100 éves platánfa az „Ákos”-kertben
„Hullajtja levelét az idő vén fája”

Arany J.: „Buda halála”

1941. január 26-ára virradóra megállt a jégzajlás, a Dunán rohamos áradás kezdődött, a dunaföldvári hídnál 3-4 m magas jégtorlasz alakult ki, melyet eredménytelenül bombáznak a hadsereg repülőgépei. (Ekkor még az árvízveszély a dunavecsei szakaszon mutatkozik, 650 cm-es állandó vízállás, a jég áll a Dunán.) A nagy dunai árvíz (1941) többi eseménye februárhoz kapcsolódik.

Visszatérve a jégtábláknak a Dunából való kitermeléséhez, a jó öreg folyam nemcsak hallal, üdítő hús hullámokkal kedveskedett a Duna mente népének, nemcsak olcsó víziutat, vízimalmokat hajtó energiát, ártéri fűzfaerdőket, dús szénakaszálókat, legelőket jelentett az apostagi embereknek, hanem még egy jelentős ajándékforrást is, főként a vendéglősöknek, henteseknek, mészárosoknak. Ez a lehetőség volt a Duna jegének jégvermekben való tárolása. Minden apostagi ember, család ki volt téve annak a szomorú jelenségnek, hogy haláleset fordul elő a családban. Ravatalozó nem volt, a halottat, a családi ház egyik szobájában ravatalozták fel. Igénylesre — a holttest konzerválásához — jéghez juthatott a család a két községi jégverem valamelyikéből (a Duna vize így szolgálta holtában is a dunai község lakosát). Volt is 9 jégverem a községben. Podruzsik Gyuri barátom, — akinek kiváló emlékezőtehetségét már többször igénybe vettem — segített felidézni a jégverem tulajdonosainak nevét. Északról dél felé haladva, Hajnal és Vödrös kocsmárosok, Sándor József hentes, az egyik községi jégverem a Gólya utcában, a másik a községháza udvarán, Sramó és Fleischer hentes és mészárosok, Micsinai és Takács vendéglősök. Képzeltetjük, milyen sok jégtáblát kellett kitermelni ahhoz, hogy megteljenek a földbe mélyített, nádtetős jégvermek. Farkas Gyuri bácsi (nyáron arató és cséplő „bandagazda”) munkacsapata begyakorolt munkafogásokkal, szalmával kitömött faklumpáikban vágta a jeget. Hosszított nyelű, speciális jégvágó fejszékkel, csákánnyal, kampós végű csáklyákkal folyt az emberpróbáló, kemény munka a hideg januári napokon, néha fagyban, hóban (szalonnápirítással, forró boros teával), 30-40 cm vastagságú jégtömböket is kitermeltek, feldarabolva kocsiira, lovasszánkóra rakták. (Lásd a fotót!) A fűzeserdőben fakitermelési munkalehetőség is adódott a jégkitermelőknek (rőzszésés).

2/4

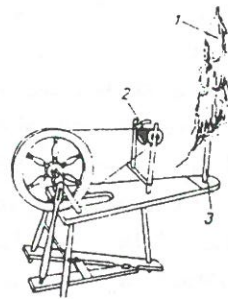
Anyám: Deák Rozália
amikor még a fonóba járt

Szövőszék munkában

Rokka

Rokka
1. báb,
2. orsó,
3. guzsaly

Február

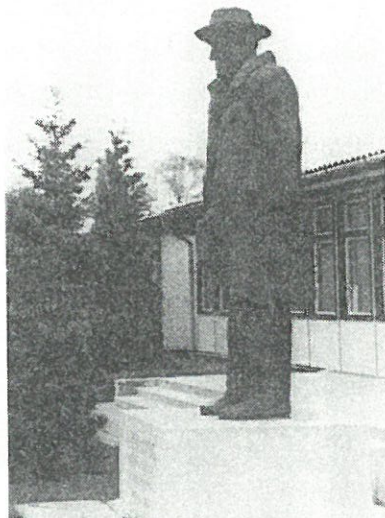
Február 2-ához, Gyertyaszentelő Boldogasszony napjához fűződik — az idősebb generáció hiedelemvilágában elevenen élő —, az a néphit, mely szerint ennek a napnak az időjárása meghatározó a tél további kimenetelére. Ha ezen a napon derűs, napsütéses az idő és a téli álmából felébredt, barlangjából kibújt medve meglátja az árnyékát, visszaballag és tovább folytatja téli álmát. Ám, ha a borús, esős az idő — mivel árnyékát nem látja —, kint marad a mackó, mert szerinte a tél kiadta a mérgét, enyhe lesz a februári időjárás.

Február 5. (1883) Jeles napja községünknek. Nagy Lajos Kossuth-díjas író ezen a napon született az Apostaghoz tartozó Tabányi telek pusztán.

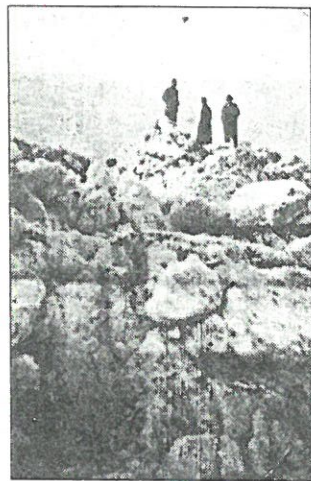
Novellái, szociografikus művei jelentős helyet biztosítanak számára a magyar irodalomban. Neki köszönhetjük, hogy a községünkről írt N. L. művek révén Apostag is bekerült az irodalomtörténetbe. (Televíziós filmek, mint pl. a *Tanyai történet*; a *Három boltoskisasszony* révén megismerhette az ország az 1930-as évek Apostagját). A falunkról írt szociográfiai műve irónknak, a *Kis-kunhalom* hosszú ideig kötelező olvasmány, érettségi tétel volt a középiskolákban. N. L. Apostagról írott jelentősebb művei még *A falu álarca*; a *Falu*.

Elbeszélések: *Favágó János*; *Csengeiek ebédje*; *Özvegyasszonyok*; *Vitetem a koffe-rom*; *Az üldözött*. Szociográfiai tanulmány: *Alföldi falu*. Életrajzi írásaiban is — kritikusan ugyan —, de nem titkolt szeretettel ír szülőfalujáról.

A hálás szülőfalu két köztéri szobrot is állított hírneves fiának. (A mellékelt szobor Varga Imre szobrászművész alkotása, az író születésének 100. évfordulójára készült és a Nagy Lajos Általános Iskola parkjában áll. Fotó: Kiss G. Péter).

A fűzfaerdőben (a Duna árterében) és a dunai szigeteken (Kopa-sziget, Ördög-sziget, Szitányi-sziget) a nyesés (rőzsészés) időszaka volt a február. A napszámból élő apostagiak, (a legszegényebb rétege a falunak) munkához juthattak, a jövő évi téli tüzelőjüket megkereshették a községi másodbíró által irányított fűzfárrőzsészés során. A rőzsét kékébe kötözték, külön rakták a favágóknak járó rőzsekévéket, ölfát, és az árverésre kerülő kitermelt fűzfát. A február végi árverésen némi bevételre tett szert a községi elöljáróság, a Duna-parti füzeserdő rendszeres bevételt jelentett a község számára. (Ha hirtelen megáradt a Duna, dereglyéken kellett kiszállítani a tűzifát a szigetekből a védgátra.)

A február az árvizek hónapja volt 1878-ig (a védgát megépítéséig) 33 (feljegyzett) árvizet említ a krónika. A védgát sem tudta megvédeni falunkat a jeges dunai árvizektől: 1891-ben, 1941 februárjában volt nagy árvíz, 1956-ban pedig árvízveszély. (Az 1. sz. helyt.-i füzetben már írtunk erről.)

Február a farsang hónapja is. Bármilyen nehéz, keserű volt is nagyszüleink, jó szüleink sorsa, élete, vidám társas rendezvényekkel búcsúztatták a zord telet. Nem múlt el a farsang borkóstoló (borverseny), társas vacsorák nélkül. Ezt - kölcsönös megegyezés alapján - vagy az Iparoskör vagy a Polgári Olvasókör rendezte. A „Vigalmiak Bizottsága” szervezte a fiatalságot színdarabok betanulására. Az Önkéntes Tűzoltó Egylet, a Római Katolikus Leánykör szintén felhasználta a hosszú téli esték adta lehetőségét: műsoros teaestét rendezett. Néha csak 3 egyfelvonásos színdarabot tanított be a fiataloknak az erre felkért tanítónő. Így pl. többek között Sántha Rózsa. Ez a kétfelvonásos egy leányközépiskolában játszódott: a csoportkép a tanári kart ábrázolja (amatőr színjátósok alkalmi összetoborzása). A Polgári Olvasókör színpadán népszínművek kerültek bemutatásra: „A betyár kendője”, a „A vén bakancsos és fia a huszár”, de amatőr színjátósaink betanulták és előadták Heltai: „Néma levetté”-jét is. A népszínművek népdalbetéteit a dalárda vezetője tanította be a főszereplőnek (lánynak, fiúnak), de az is előfordult, hogy egy-egy jóhangú dalárdista énekelte el a népdalt a színpad mögött. Az előadást táncmulatság követte, a „rendezőgárda” ügyelt arra is, hogy „garázdaság”, rendbontás ne forduljon elő.

No és az elmaradhatatlan táncanfolyam, tánciskola (tánc- és illetanár vezette) és annak a záró vizsgabálja a „Levente-otthon”ban. (A későbbi mozi épületében.) Hétféteken „össztánc”. Ezek az alkalmi rendezvények

A mellékelt fotó az apostagi színjátszócsopotról készült 1948-ban. Szamosközi István színdarabját ez a szereplőgárda a Solthoz tartozó Tótmajorban is eljátszotta.

Az eddig elmondottakhoz kapcsolódva feltétlenül szólni kell a 1930-as évek március 15-i ünnepélyeiről, ezeknek feledhetetlenül varázslatos hangulatáról. Emlékszem olyan március 15-ére, melynek ünnepi műsorához tűzoltó- illetve levente fúvós zenekar közreműködését is sikerült biztosítani a rendezőknek. A „Hősök” szobrához vonultak fel az

iskolás csoportok és a levente-díszszakasz. Tűzoltók és ún. „front-harcosok” álltak díszőrséget az Országzászlónál és a szobornál. A Nagyvendéglő erkélyéről hangzott el az egyszerű kis műsor és az ünnepi beszéd. Rendszerint az egybegyűlték közösen elénekelték a Himnuszt, majd egy magyarruhás óvodás illetve első osztályos kislány szavalt (esetleg egy egyszerű imát mondott el) az erkélyről. Az iskolai énekkar 1848-as dalokat, hazafias nótákat énekelt, majd az ünnepi megemlékezés következett. (Koszorúzás csak május utolsó vasárnapján, „Hősök vasárnapján” volt a szobornál.) Természetesen nem maradt el a „Nemzeti dal” elszavalása (az erkélyről) sem. A díszvendégek előtt

1994. március 15.-e jelentős napja az apostagi helytörténetnek. Kovács László hartai fafaragó-művész remekbe sikerült alkotását, egy kopjás emlékművet avatott a község lakossága. Dr. Korsós László hadtörténész (falunk szülötte) — avatóbeszédében — emlékeztetett arra, hogy 146 évvel ezelőtt 134 nemzetőrt írtak össze a falunkban, amikor az országgyűlés 40 ezer újonc azonnali „kiállítását” szavazta meg. Egy évvel később, a dicsőséges tavaszi hadjárat sikeréhez 10 lovas és 10 gyalogos „kiállításával” járult hozzá a falu. Honvédeink harci helytállásáról sajnos semmit sem tudunk. Nem tudjuk, hányan veszítették életüket a hadba vonultak közül, akik a toborzási felhívásra elmentek „a szabadságért harcolni, a hazáért meghalni.” Írásbeli adatok vannak viszont arról, hogy amikor a szabadságharcot leverték, — a harcokban résztvevő, s így bújdosásra kényszerült — apostagi volt honvédek közül kettőt, a két derék vízimolnár-legényt Csorba Pált és Jánost, —

2/12

akik az elfogatásukra kiküldött osztrák csendőröket lefegyverezték és csak a túlerőben lévő osztrák katonáknak adták meg magukat az Öreghegyi „Bagolyvár”-nak nevezett csőszkunyhóban — várfogságra ítélték, majd besorozták — két honvédbajtársukkal Stefanovits Sándorral és Tatai Bálinttal együtt az osztrák császári seregbe.

Az 1848/49-es szabadságharc minden apostagi résztvevőjének emlékéért hirdeti az emlékmű, melynek megkoszorúzásával róhatja le kegyeletét a község lakossága az eljövendő március 15-i ünnepségeken.

1849-es honvédzászló, a Habsburgok trónfosztása utáni korból, már a korona nélküli, úgynevezett Kossuth-címmel

Április

A tavaszi fáultetések hónapja. Unokáink el sem tudják képzelni, milyen dús, akáclombos falu volt a régi idők Apostagja, vadgesztenyefa, hársfa is sok volt, a templomok körül, a vasúrállomáson, akácfák, „bálványfák” (ecetfák) a portákon, gyümölcsfák a kertekben, a határban, fűzfaerdő a Duna-parton, gyümölcsfák, jegenyefák, akácerdők a határban (cseresznyefák, eperfák az országút mentén).

2/14

Április 12. (1846) Vida Jánosnak; a falu költőjének a születésnapja (szobra a TSZ-székház előtt). „A falu költője” megtisztelő címet Szana Tamás az akkori Petőfi Társaság titkára adta költőnknek, amikor 1879-ben Vida szőrtarisznyába téve versesfüzetét fölment Pestre, a Tudományos Akadémiára, hogy véleményt kérjen, érdemes-e neki verseket írogatni. Szana Tamás elismerően írt a 3 elemis parasztköltő verseiről a „Koszorú” c. irodalmi lapban. Csak 10 évvel később, 1890-ben jelent meg Vida János első verseskötete „Vadvirágok” címmel. 1911-ben kísérté utolsó útjára a falu népe. Vida János költészetének értékeléséről röviden csak annyit: Mélységesen egyetértünk Valaczka András értékelésével, mely szerint Vida csakugyan jó versei felülmúlják Pósa Lajos és Szabolcska Mihály több versikéjét, pedig mindkét említett, irodalmilag elismert magyar költő magasan iskolázott volt „A falu költője”-hez képest. (Költőnkéről a Magyar Irodalmi Lexikon is említést tesz.)

Április 29. (1704) II. Rákóczi Ferenc, a „vezérlő fejedelem” az apostagi határban, a „Sákor”-ban táborozott. Ezen napon a job-bágykérdéssel foglalkozó oklevelet adott ki. „Kelt az apostagi táborból (Esc castris ad Apostag)” befejezéssel.

Ritka, régi országzászló a Rákóczi-szabadságharc korából

Május 1. A munka ünnepe (A római katolikus naptárban ez áll: Munka ünnepe. Szent József, a munkás.) A városba bejáró munkások a városban ünnepelték, az ingázók, a kétlakiak dolgoztak a határban („Munkával ünnepelünk” — mondták.) Családi szájhagyományra támaszkodva közlöm (édesapámtól hallottam): — 1896-ban, amikor hazánk ezer éves fennállását ünnepelte az ország (millenniumi ünnepek) ünnepségsorozat kezdődött Apostagon is: nagyszabású majális kezdődött a legelőn. Óriási májusfa csúcsáról kellett lehozni az erre vállalkozóknak az apostagi kadarkával megtöltött kulacsot és a szalagokkal díszített fonott kalácsot. Súlyemelőbajnokság is volt a vízimolnárok elkoptatott, nagyméretű malomkövével.

Május első vasárnapja — a kialakult helyi szokás szerint is — az Anyák Napja. Az 1930-as években az elemi iskolában, alsó- és felső tagozatos csoportonként köszöntöttük az édesanyákat, mondhatnám úgy is: „szülői értekezlet” keretében. Napjaink hagyományossá tett gyakorlata a központi, műsoros anyák napi ünnepség a Faluházban.

— Egy helytörténeti füzetben feltétlenül (rövid) visszaemlékezés illeti meg a régi idők májusainak „majális”-ait, melyek rendszerint az elemi népiskola „Madarak és fák napja” rendezvényeihez kapcsolódtak. Rendszerint május közepén — az időjárástól függően, egy szombati napon —

vonult le a gyereksereg a tanító nénik és bácsik vezetésével a dunai védgát menti rétre. (Mi tanulók jó időért imádkoztunk a majálisra kijelölt nap előtt.) Tele boldog várakozással, de fegyelmezetten meghallgattuk a madarokról, fákról szóló verseket, dalokat („Árnyas erdőben szeretnék élni nyáron át!” stb.) a rövid nevelői méltatást az ünnep jelentőségéről, aztán rohantunk labdázni, focgócskázni, az akácfák árnyékában falatozni. A labdarúgópályán nem csak focibajnokság zajlott az egyes osztályok között, hanem staféta és zsákban futás, lekváros-, lán-gosevési páros versenyek is. (A lángos közepén 5 pengős fémpénzérme, iskolásnak egy „vagyon”.) Amikor aztán — a délután közepén hazaindították tanítványaikat a nevelők, kezdetét vette a Duna-parti füzesben a felnőttek, szülők és nevelők majálisa, a szabadban elfogyasztott (tábori tűzhe-lyen, bográcsban főzött) ebéd után. Előkerült Árpád bácsi a hegedűjével. Egyre emelkedő hangulatban, nótázás közben felemelték apostagi kadarkával telt borospoharakat és felhangzott „Vida bácsi nótája”: „Hol is termett ez a bor?” Alkonyat felé Réti Samu bácsi csónakba szállt a Gyöngyvirág-dűlő parti öblében és a Dunán lecsorogva

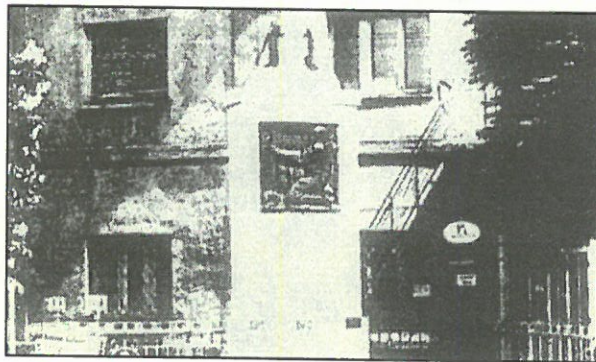

gyönyörűen tárogatózott. Felejthetetlen élmény volt hallgatni a szebbnél szebb kuruckesergőket, táncdallamokat („Krasznahorka büszke vára” ...stb.)

Május utolsó vasárnapja régebben nem Gyermeknap volt, hanem a Hősök vasárnapja. Ezen a napon az 1934-ben felállított Hősök szobránál műsoros községi ünnepség keretében emlékeztünk meg az I. világháború 53 apostagi hősi halottjáról, a 25 eltűnt, fogságban elhalt 25 apostagi honvédről. (Az ünnepélyre külön meghívták a 35 hadiözvegyet és az 54 hadiárvat.) Leventék álltak díszőrséget az emlékműnél. Előfordult, hogy tűzoltózenekar zenéjére verte a díszlépést a levente díszszakasz a szobor előtt, illetve az előtte felsorakozott veterán frontharcosok és a község vezetői előtt. Az ünnepséget záró közös ének a Szózat és a Hiszekegy volt. („Hiszek Magyarország feltámadásában!”)

Délután a réten leventék sportversenye és labdarúgómérkőzés tette a község lakosai számára emlékezetessé az ünnepnapot. A hősi emlékművet pedig elborították az emlékező kegyelet virágai.

— Május 30-án, 1875-ben került sor Apostagon az első országos állat- és kirakodóvásárra. (Ezt az ún. tavaszi-nyári vásárt később a június 12-ét követő hét keddjére tették.)

legjobban. (Ez a tanulócsoport látható a mellékelt fotón, bár nem a tanév végén, hanem az 1936-37. tanévben, 1936 novemberében.) Vizsgánk 1937 júniusában volt. Dombai Sándor volt a tanítónk. Reggel rövid istentiszteleten vettünk részt, (felekezetenként), majd összegyülekeztünk az udvaron. Bevonultunk a feldíszített tanterembe. A tanítói asztalra már kora reggel sok-sok virágot raktunk. Az asztalnál a vizsgálónők, a községi főjegyző úr, a lelkész urak, tanítók. A tanterem falainál, a padokat körös-

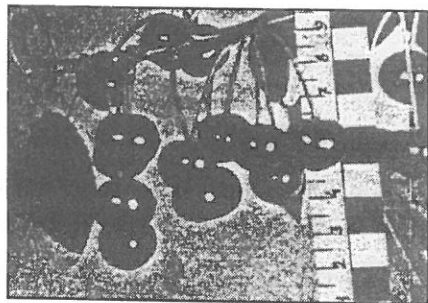
körül övező székeken a szülők. A gyűrüben megszeppenten, szorongva mi, a vizsgázó tanulók. Himnusz, közös tanítás előtti ima, az illusztris vendégek köszöntése szavalattal, virágcsokrokkal. Hazafias dal közös eléneklésével kezdtük: „Ezer esztendeje annak...” Elmondunk többen, — akiket tanítónk felszólított — egy tanult verset. Majd egy olvasmányt kezdtünk el — a felszólítás sorrendjében — olvasni. „Mondd el mit olvastál? Saját szavaiddal!” Nevelői kérdésekre válaszolva megbeszéltük az olvasmányt, a tanulást. Majd fejszámolás, s egy szöveges példa következett. Csak a megoldás menetét mondtuk el. Akit tanítónk megdicsért, annak hozzátartozói csillogó szemmel néztek körül. „Tudott felelni a mi lányunk, fiunk!”

Aki nyögdecselet — ahogy mi mondtuk, felsült —, annak a szülei röstellkedtek. Sem a kiemelkedően jó szereplés, sem a gyenge teljesítmény semmit nem változtatott a tanítói asztalon sorakozó bizonyítványokba beírt osztályzatokon. A tanult, vidámabb szövegű dalok egyikének az eléneklésével, a záróbeszéd (intelmek)

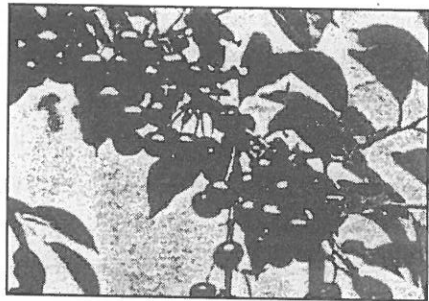
meghallgatásával, a magyar Hiszekegy közös elmondásával befejeződött a vizsga, Dombai tanító úr kiosztotta a bizonyítványokat. A szülők közül a jó bizonyítványt kiérdemelt tanulók (szüleikkel együtt), megköszönték a tanító úr egész évi fáradozását.

— A június két, évről évre visszatérő jellegzetes, szinte az egész falut érintő munkafeladatot hozott: a gyümölcs- és a gabonabetakarítást. A cseresznye és főként az üvegmeleggyszedést, később a barack szedést és az aratást.

Kecskésné Jenei Zsuzsa írja szakdolgozatában: „Az 1930-as években az apostagi üvegmeleggy országos hírnévre tett szert. (A rádió reggeli, ún. piaci híreiben naponta közölte az apostagi üvegmeleggy vásárcsarnoki árát. Szerk.) Kereskedők álltak sorba a Kovacsosi és a Malomeri dűlők falusi bejáratánál és egymásra licitálva vásárolták fel a híres gyümölcsöt. A bőven termő, a legszebb gyümölcsű fákat törzskönyvezték (számtáblával jelölték meg). Még 1958-ban is közel 3.000 meggyfa volt a faluban és az 1.360 q termésből 700 q-át szállítottak exportra. Mertz Gyula, gyümölcsnemesítő apostagi igazgatótanító a Pándi meggy (lásd a fotót!), hajtásaiba Hartai meggyet szemezett be és az így kapott egyedeket Apostagi meggynek nevezte el. A kiültetett csemeték közé a jobb megtermékenyítés érdekében aprómeleggyet ültettek (cigánymeggy — lásd a fotót!)

Pándy meggy ága, közepesen fejlett — a mérce szerint — 2 cm-nyi átmérőjű, egyenletes nagyságú gyümölcsökkel

Szomorúfűz módján hajlik le a cigánymeggy ága a sok gyümölcs súlyától

Június-Július

A földművesek, a gazdálkodók számára örömet és egyben gondot jelentett június 29-ének a közeledte. Ezen a napon kezdődött ugyanis a gabonatermés betakarításának „első menete”, az aratás. A nevezetes dátumot megelőző napok az előkészítés jegyében teltek el: meg kellett vizsgálni az érettnak látszó őszi árpa, majd a bánkúti búza kalászeit. „Legjobb „viaszérés”-ben aratni a gabonát, mert akkor a legkisebb a szemvesztéség” — mondták az idősebb gazdák és az aratók... A határjárás után a gazda felkereste azt a családot, amelyik évről évre levágta a gabonáját. Megállapodott a családfővel — az aratórészt illetően — a részletkérdésekben. (Az őszi gabonát tizenegyedén, a tavaszt leginkább tizedén aratták. Az aratórész kiadása „csomók”-ból (gabonakeresztekből) történt. Az aratásnak ezt a munkadíját a gazda a „rakodóra” (a cséplés helyére) szállította.

A Péter-Pál napját követő hetekben — ahogyan az időjárás megengedte —, teljes erővel folyt az aratás a nagy táblákon és a nadrágszíjparcellákon. Az aratás kezdő napja előtt levágtak egy kevés őszi árpát, cséphadaróval kicsépték, a szalmából megfonták (megsodorták) a köteleket a kévék összekötéséhez. A kaszákat a kisméretű „üllő”-n gondosan kikalapálta az első kaszás (rendszerint a családfő).

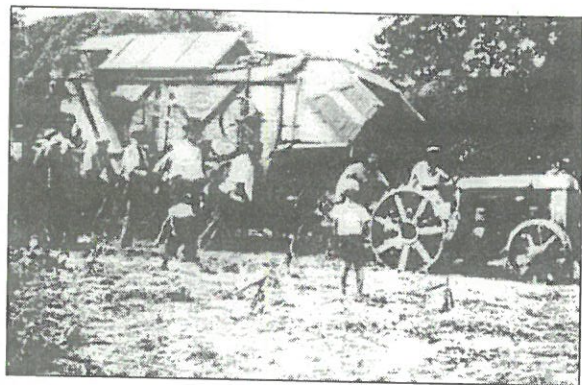

látása. Forróságban, porban a kimerülésig küszködtek idősebbek, fiatalok heteken át mindnyájunk kenyéréért. Tiszteletteljes főhajtással emlékezünk rájuk.

A cséplés áthúzódott augusztusra is. Nagy Lajos 1932. augusztus 17-én (szerdai napon) figyelte meg, írta le a cséplést.

“...A nap 4 óra 58 perckor kel. De a ...most folyó cséplés már virradatkor kezdődött. Három cséplőgép bűg három más-más szérűn. Az emberek friss erővel bontják az asztagot, hordják a pirosló szemmel telt zsákokat és rakják a szalmakazlat...Déli harangszóra a cséplőgépek megállnak... Az etető leszáll a dob mellől, a petrencehordók elhajítják rúdjaikat, a kazalrakó beletúrja villáját a szalmába, a pelyvahordó lányok, kéveadó-gatók, de mind ahányan sűrögnek a gépek, a gabona, a nap, a szalma körül, letelepednek, vagy az asztag alá, vagy az akácok árnyékába, evéshez látnak... A tanyától néhány száz lépésnyire bűg a cséplőgép. Fogy az asztag, emelkedik a szalma és pelyvakazal, sűrögnek-forognak az emberek a gép körül, barna arcukat és testüket szürkére lepte be a por, pelyva és toklász... A nap már a nyugati égbolton ereszkedik lefelé. Még délután van, az izzó golyó még sárga, s ontja, dobálja magából a lángkévéket...”

...Augusztus 18-án a nap kél 4 óra 59 perckor, már fenn ragyog az égen. A cséplés már mind a három gépnél megkezdődött...”

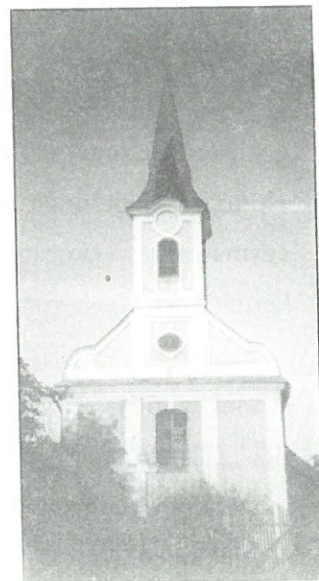

Meg kell emlékezni a római katolikus templom avatásáról, felszenteléséről, melyre 1777. augusztus 20-án került sor.

(A mellékelt fotón látható templom tehát 217 éves. A felvételt egy német turista készítette.)

A templomépítés előzményeiről Valaczka András történész könyvéből olvashatunk bővebben. A Zlinszky Imre apostagi földbirtokos által első ízben felajánlott telekről az 1768-as dunai árvíz során kiderült, hogy nem elég magas fekvésű. Az árvíz után felajánlott telek, akkor 1776-ban még a község legmagasabb pontja volt. Az 1941-es árvízkor a rádió az apostagiakat arra bízta, a „Rózsadomb”-ra hurcolkodjanak. A közelmúltban készült térképek az Öreghegyet jelölik a község legmagasabb pontjaként (Tengerszint feletti magassága: 102,5 m). A római katolikus templomot is a Templomaink műemlékeink c. füzetben fogom részletesen bemutatni.

Felújításra érdemes szokás, kedves helyi hagyomány volt az 1930-as évek végén, aug. utolsó napjaiban, hétfőig (szombat-vasárnap) a Falu-nap megrendezése. Ennek központi rendezvénye volt a mezőgazdasági termékkiállítás. Olyan kivitelezése, rendezése is volt a falunapi kiállításnak, hogy a falu kézművesei, iparosai, cipészek, asztalosok, kosárfőnök is kiállították a remekbe készült portékáikat,

asszonyaink a kézimunkáikat: rece- és hímzett terítők, falvédők (ráhímezve néha a „Házi-áldás” és a „kegyes hazugság”. „Az én férjem csak a vizet issza, — Nem is sírom a lányságom vissza!” ...stb.).

Csodálatos csemegeeszőlőkre, dinnyékre, tökfélékre, nyári almákra, körtékre, gabona- és zöldségfélékre, virágokra emlékszem (Az evangélikus iskolaépület két tanterme megtelt, a kertészek és egyéni gazdálkodók hozzáértéssel megtermelt áruinak ízlésesen elrendezett termékbemutatójával. A kiállítók büszkén mutogatták egymásnak és a látogatóknak: mennyi minden (és milyen minőségben) termett az apostagi határban és a házi-kertekben.

Augusztus 22. (1914). A helyi képviselő-testület ülésén lelkesítő beszédet mondott Boronkay főjegyző: az I. világháborúba bekapcsolódott ország háborús erőfeszítéseinek akciói „elérték” falunkat. 1914 augusztusában már Boszniában (Szarajevó környékén) harcoltak a mozgósítás során a harcterekre küldött apostagi katonák a 29. honvéd gyalogezred kötelékeiben. Apám, aki Nagyváradon szolgált (1911-től) a 7. közös huszárezredben (német volt a szolgálati nyelv és a vezényszavak) mint huszárkáplár (lásd a fotót!) Galíciában, a Roki-túói-mocsaraknál harcolt.

A háború a hátországtól is áldozatokat követelt. Az éppen felépült, új óvodaépületben katonai kórházat létesítettek...stb. Az I. világháború helyi vonatkozásairól, katonáink harcairól még szó lesz ebben a füzetben, 1914-18 címszó alatt.

A szüret előtti napokban a gazdák ki-
mosták a boroshordókat, a szüreti
edényeket: a félfenekű hordókat, a kádat, a „töldök-
lőt”, a puttonyt, csomiszlót, szőlődarálót és a prést (su-
tu). A szüret napján, kora reggel összegyűltek a gazda
portáján a meghívott rokonok, a felfogadott szüretelők
(napszámosok). A gyerekeket kikérték az iskolából. Az
idősebb asszonyok és a gyerekek a hordókat, kosarakat
szállító lovas kocsin szekereztek ki a „tethelyre”.
Vidám hangulatban folyt a fürtök leszedése, teltek a
vödrök, kosarak, puttonyok, a kocsin lévő hordók. A középső tőkesorba
rakták — levelekre —, a legszebb fürtöket. Ez volt az „állani-való”. A
csőz is ráköszönt néha a szüretelőkre. Az ebéd rendszerint kint volt a
határban. Este közös vacsora (birkapörkölt), majd a késő éjszakába nyúló
„sutulás” (préselés) zárta az őszi betakarítás emlékezetes műszakját, a
szüretet.

Mi idősek, szívesen emlékszünk vissza a szüreti multságokra (Lásd a
fotót, 1933-ból!) Ünnepi eseménye volt a falunak, igazi népünnepély.

Örülünk, hogy felújították ezt a szép népszokást! Néha már augusztus 20-ra szervezték az előrehozott, szüreti bált a Polgári Olvasókör és az Iparoskör rendezői (a „vigalmiak”).

Legtöbbször szeptemberben, október elején került sor erre a vidám eseményre. A csőszlányok, csőszlegények (együtt járó párok) a Vödrös, illetve a Takács vendéglő udvaráról indulva járták be a falut, gyalogosan vitték a nagyméretű szőlőfürtöt (kulaccsal, fokossal). A lovasok vezették a menetet, melyet a sátoros

kocsi zárt be. Bíró és párja, kéményseprők, drótostót, bohócok, cigányasszony, no és a kisdobos elmaradhatatlan szereplői voltak a szüreti felvonulásnak, melyet sok báméskodó gyerek, felnőtt nézelődő kísért. A felvonulás az esti, éjszakai szüreti bállal zárult. (Egy csőszlegény az 1920-as évekből.)

Szeptember a tanévkezdés hónapja is. A régi felekezeti

testület felhatalmazásával. A községi előjárókat — listás választással — a képviselő-testület bízta meg.

Őket a bíró és a másodbíró irányította, bízta meg (pl. árveréseken) a községi rendelkezések betartásának ellenőrzésével. Az adóügyeket adóügyi jegyzők intézték. Volt a községnek kinevezett és az előjárók közül választott pénztárosa. Az irattár kezelését, díjak beszedését, községi alkalmazott, az ún. „díjnok” végezte. (A községi közigazgatásról még részletesebben is szó lesz a későbbiekben.)

Október

— A hónap első felében még folyt a borszőlők szüretelése, a gyümölcsök és a kukorica szedése, majd a portákon, a parasztházak gangján a kukoricafosztás. (A kukoricalevél elrakása a téli „susnyópödrögetéshez”.)

nak. Tragikus eset döbbsentette meg az apostagiakat: (főként a szemtanúkat), amikor a szovjet katonák által kísért fogolycsapat a vasútállomás felé vonult, egy apostagi aszszony a szánakozó bábémszkodók közül egy karéj kenyéret akart a vonuló foglyok közé dobni. A dobás rövidre sikerült. Egy fogoly kilépett a sorból, hogy felvegye a kenyérdarabot. A fogolykísérő szovjet katona szökési próbálkozásnak minősítette a fogoly megmozdulását, és agyonlőtte a szerencsétlen honvédet. A Vasút utca egyik házából kimerészkedett egy férfi, sátorlapba csavarta a holttestet. A protestáns temetőben temették el.

Megkezdődtek az erőszakos toborzások „malenkij robot”-ra. Tizenéves fiúk, lányok, 50 éves férfiak egyaránt sorra kerültek. mert a szovjet katonai parancsnok egyre többször követelte, hogy a községi elöljáróság állítson ki munkacsapatokat. (fakitermelésre pontonhídhöz a szalkszentmártoni Csabonyi erdőből, lőszer kirakodáshoz a vasútállomásra... stb.) Egy napon én is sorra kerültem. Lovas kocsival vittek bennünket a Csabonyi erdőbe, ahol tölgyfákat vágunk ki, majd a legallyazott fatörzseket vállon a Duna-partra cipeltük. Egy másik alkalommal az országút javítgatása volt a munkafeladatunk. (Az újabb toborzások elől, több társammal végül is újra a tanyavilágban találtunk menedéket.)

